

11. Franchising Code of Ethics. Ukrainian Federation of franchise development. Retrived from. URL: <http://fdf.org.ua/about-franchise/kodeks-etiki-franchajzingu> in Ukrainian.
12. Регламент Комісії (ЄС) № 330/2010 від 20 квітня 2010 р. URL: www.buh24.com.ua/reglament-komisiyi-yes-330-2010-vid-20-kvitnya-2010-r/.
13. Франшиза в туризмі. URL: <http://www.business-investor.info/journal/article-67.htm>.
14. Свида І.В. Франчайзинг як форма організації бізнесу. Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки». 2009. Вип. 24(1). С. 191–195. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2009_24\(1\)_39](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2009_24(1)_39).
15. Звіт «Франшизи в Україні стійкі до кризи». URL: http://franchisegroup.com.ua/media/files/franchise%20business%20outlook%20report_rus_final-2.pdf.
16. Аналітичний звіт ринку франчайзингу 2016. URL: <http://franchisegroup.com.ua/about-company/franchising/>.
17. Офіційний сайт Федерації франчайзингу України. URL: <http://fdf.org.ua/>.

УДК 336.1-049.5:334.722.8

Стащук О.В.,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та кредиту,

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

МЕТОДИ ТА ПРИНЦИПИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

Стащук О.В. Методи та принципи наукового дослідження фінансової безпеки акціонерних товариств.

У статті обґрунтовано необхідність теоретичного та емпіричного дослідження фінансової безпеки акціонерних товариств. Зазначено, що всю сукупність методів дослідження фінансової безпеки акціонерних товариств доцільно згрупувати за такими напрямками: загальнонаукові методи та загально-економічні методи наукового пізнання. У роботі визначено особливості використання кожної групи методів у процесі дослідження фінансової безпеки корпоративних структур. Відображено основні принципи проведення наукового дослідження фінансової безпеки суб'єктів господарювання акціонерної форми власності. Обґрунтовано, що найбільш вагомими принципами дослідження фінансової безпеки акціонерних товариств є принципи: історичності, універсальності, об'єктивності, комплексності, публічності, динамізму, детермінізму, системності.

Ключові слова: методи дослідження, акціонерні товариства, фінансова безпека, принципи дослідження, емпіричне дослідження, теоретичне дослідження.

Стащук Е.В. Методы и принципы научного исследования финансовой безопасности акционерных обществ. В статье обоснована необходимость теоретического и эмпирического исследования финансовой безопасности акционерных обществ. Отмечено, что всю совокупность методов исследования финансовой безопасности акционерных обществ целесообразно сгруппировать по следующим направлениям: общенаучные методы и общеэкономические методы научного познания. Определены особенности использования каждой из групп методов в процессе исследования финансовой безопасности корпоративных структур. Отражены основные принципы проведения научного исследования финансовой безопасности субъектов хозяйствования акционерной формы собственности. Обосновано, что наиболее весомыми принципами исследования финансовой безопасности акционерных обществ являются принципы историчности, универсальности, объективности, комплексности, публичности, динамизма, детерминизма, системности.

Ключевые слова: методы исследования, акционерные общества, финансовая безопасность, принципы исследования, эмпирическое исследование, теоретическое исследование.

Stashchuk O.V. Methods and principles of scientific research of financial safety of joint stock companies.

The article substantiates the necessity of theoretical and empirical research of financial safety of joint-stock companies. It is noted that all set of methods for researching financial security of joint stock companies should be grouped according to the following directions: general scientific methods and general economic methods of scientific knowledge. The paper describes the peculiarities of using each of the groups of methods in the process of researching the financial security of corporate structures. The author also reflects the basic principles of conducting a scientific study of financial security of the subjects of management of joint-stock ownership. It is substantiated that the most important principles of research of financial safety of joint-stock companies are the following: historicity, universality, objectivity, complexity, publicity, dynamism, determinism, systemicity.

Key words: research methods, joint stock companies, financial security, research principles, empirical research, theoretical research.

Постановка проблеми. У сучасних динамічних умовах господарювання кожне підприємство стикається з проблемою забезпечення фінансової безпеки. Проте ґрунтовне дослідження особливостей її забезпечення або аналізування її стану для використання адекватних інструментів управління фінансовою безпекою підприємств вимагає ідентифікації набору методів її дослідження. Зміна умов господарювання та комплексу чинників фінансової безпеки вимагає вдосконалення методів та методологічних основ наукового пізнання зазначеного поняття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна наукова література багато уваги звертає на дослідження методів оцінювання, механізму функціонування та способи протистояння загрозам фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Проте формулюванню комплексних підходів до розроблення та вдосконалення методологій наукового дослідження фінансової безпеки підприємницьких структур присвячено надзвичайно мало уваги. Так, деякі аспекти методології наукового пізнання фінансової безпеки держави досліджували О.І. Барановський [1] та В.М. Гесць [2]; окремі положення щодо застосування методів дослідження фінансової безпеки у банківській сфері знаходимо в роботах Ю.В. Ніколаєнка [3]. Загальні теоретичні поло-

ження щодо формулювання сутності та аналізування фінансової безпеки суб'єктів підприємницької діяльності відображені у працях І.О. Бланка, Н.Н. Пойда-Носик, Р.С. Папехіна, А.В. Гукової, А.О. Єпіфанова, Є.В. Новосядло, Ю.Г. Кім, С.В. Васильчак, В. Мак-Мак, В.І. Куцик та інших науковців.

Формулювання цілей статті. Разом із тим потребує систематизації та обґрунтування прояву кожного з методів дослідження стосовно фінансової безпеки акціонерних товариств, оскільки саме такі суб'єкти підприємництва є провідними у структурі всіх підприємств вітчизняної економіки. Відсутні також і ґрунтовні дослідження стосовно принципів пізнання фінансової безпеки корпоративних структур. З огляду на вищезазначене, тема статті є актуальною.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж перейти до ідентифікації методів наукового пізнання фінансової безпеки корпоративних структур, сформулюємо загальний підхід до сутності поняття «метод». Отже, сучасна наукова думка під методом розуміє визначену послідовність дій, прийомів, операцій і засобів досягнення поставленої мети, яка може бути як практичною, так і теоретичною та пізнавальною [4, с. 184]. На нашу думку, цілісність наукового дослідження фінансової безпеки акціонерних товариств

Рис. 1. Сукупність методів дослідження фінансової безпеки акціонерних товариств

Джерело: складено автором

можна забезпечити шляхом системного застосування як методів теоретичного рівня, так і методів емпіричного рівня наукового пошуку, застосування яких дає змогу отримати та обґрунтувати нові знання. Враховуючи вищезазначене, сукупність усіх методів дослідження фінансової безпеки акціонерних товариств можна поділити на такі групи, як показано на рис. 1.

Отже, весь запропонований спектр методів дослідження фінансової безпеки акціонерних товариств згруповано за двома напрямками: загальнонаукові методи пізнання (можуть використовуватися в процесі дослідження багатьох наук) та конкретно-економічні методи (методи, що властиві для дослідження лише економічних процесів). Так, уважаємо, що сукупність методів дослідження, що доцільно застосовувати в процесі дослідження фінансової безпеки акціонерних товариств, можна згрупувати за напрямками дослідження так:

- історико-аналітичний, теоретичного та логічного узагальнення, аналізу та синтезу, класифікації абстрагування – під час удосконалення категоріального апарату фінансової безпеки корпоративних структур, вивчення еволюційних аспектів формування їх фінансової безпеки, дослідження внутрішньої її побудови, у процесі виявлення сукупності зовнішніх та внутрішніх загроз фінансовій безпеці акціонерних товариств; а також під час дослідження механізму управління фінансовою безпекою акціонерних товариств;

- індукції та дедукції – у процесі розвитку теоретичних основ фінансової безпеки акціонерних товариств та її взаємозв'язку із фінансовою та економічною безпекою держави;

- системно-структурний аналіз – під час опрацювання методологічних засад наукового пізнання фінансової безпеки корпоративних структур та обґрунтуванні теоретико-методологічних аспектів забезпечення необхідного рівня їх фінансової безпеки;

- аналогії, систематизації, теоретичного узагальнення – за подальшого розвитку теоретичних основ оцінювання рівня фінансової безпеки корпоративних структур;

- оцінювання, статистичного аналізу, табличний, групування, кількісно-якісний аналіз, спостереження, порівняння, формалізації – для оцінювання рівня та тенденцій фінансової безпеки акціонерних товариств машинобудування та держави у цілому; для інтегрального аналізу стану фінансової безпеки акціонерних товариств;

- математичного моделювання, факторний аналіз, функціональний аналіз, альтернативного аналізу – під час дослідження кількісного впливу чинників (загроз) на рівень фінансової безпеки корпоративних структур; установлення взаємозв'язків між факторними та результативною ознакою; для оцінювання ризиків як інструмента управління фінансовою безпекою акціонерних товариств; під час розроблення моделі оцінки ефективності управління фінансовою безпекою корпоративних структур;

- узагальнення, мозкового штурму – для розроблення пропозицій щодо вдосконалення методики оцінювання фінансової безпеки акціонерних товариств; під час обґрунтування основ фінансової політики держави в частині забезпечення фінансової безпеки акціонерних товариств в Україні; у процесі концептуалізації фінансової безпеки корпоративних структур та обґрунтуванні її новітньої парадигми, а також ідентифікації стратегічних пріоритетних напрямів забезпечення фінансової безпеки корпоративних структур.

Єдність наукового пізнання забезпечується широким спектром принципів, які є основою методології дослідження фінансової безпеки акціонерних товариств в умовах дії чинників зовнішнього та внутрішнього середовища. Згідно з Академічним тлумачним словником української мови, поняття «принцип» розуміють у таких значеннях:

- 1) як основне вихідне положення певної наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку;

- 2) як основний закон точної науки;

- 3) як особливість, покладену в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось;

- 4) як переконання, норма, правило, яким керується хто-небудь у поведінці [5, с. 693].

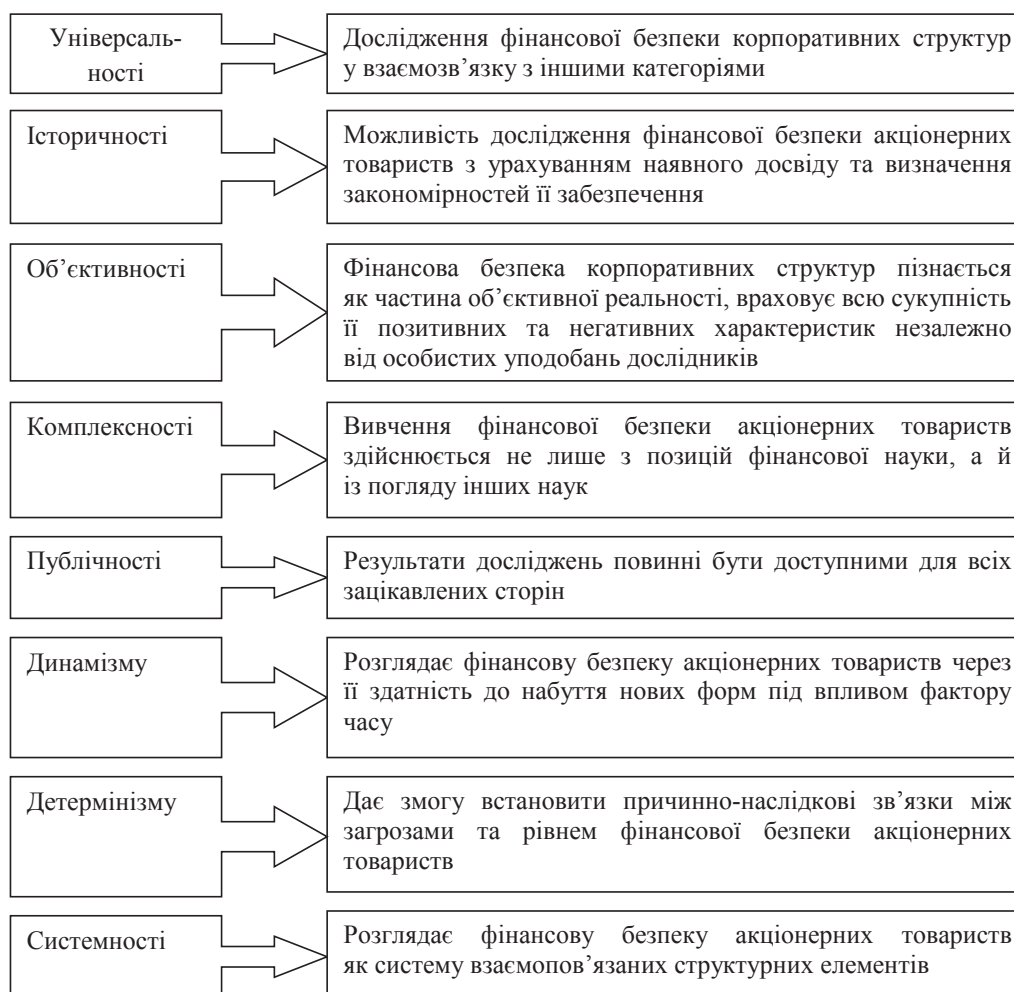
Так, уважаємо, що серед основних таких принципів доцільно виокремити такі (рис. 2).

У нашій роботі використання принципу історизму дасть змогу визначити хронологічний розвиток фінансової безпеки корпоративних структур, охарактеризувати особливості її виникнення та забезпечення. Принцип універсальності забезпечить, наприклад, отримання цілісної уяви про фінансову безпеку акціонерних товариств, яка відображається через взаємозв'язок із такими категоріями, як «загрози», «ризика», «фінансові інтереси», «фінансова політика», «фінансова стійкість» тощо.

Застосування принципу системності дасть змогу розкрити зміст фінансової безпеки акціонерних товариств, висвітлити особливості її взаємодії із зовнішнім фінансовим середовищем та визначити її функціональні аспекти. Принцип динамізму забезпечить можливість дослідження змін, що відбуваються у рівні фінансової безпеки акціонерних товариств в часі, що, своєю чергою, буде відображатися та змінюватися в ефективності застосування інструментів забезпечення фінансової безпеки.

Принцип публічності забезпечить можливість доведення результатів наукових розробок (як на теоретичному, так і на емпіричному рівнях) та пропозицій щодо підвищення рівня фінансової безпеки корпоративних структур та її стану й динаміки зовнішнім та внутрішнім зацікавленим сторонам. Виявлення причинно-наслідкових зв'язків між загрозами фінансовій безпеці та її рівнем забезпечить принцип детермінізму, а отримання органічної інформації про рівень фінансової безпеки акціонерних товариств за основними сферами її оцінювання на основі запропонованих та згрупованих показників можна досягнути шляхом застосування принципу комплексності. Одним із найважливіших принципів наукового пізнання фінансової безпеки є також принцип об'єктивності, сутність якого полягає у тому, що фінансова безпека акціонерних товариств функціонує в об'єктивному світі, а тому повинна спиратися лише на результати конкретного дослідження об'єкта та не враховувати особисті судження та думки дослідників. Отже, застосування сукупності різних принципів наукового пізнання фінансової безпеки акціонерних товариств забезпечує науковість такої категорії та сприяє формуванню умов підвищення ефективності наукової діяльності у сфері корпоративних фінансів.

Відзначимо, що зовнішнє фінансове середовище функціонує в умовах існування різноманітних неузгодженостей, складність подолання яких у процесі еволюції фінансової безпеки акціонерних товариств поглиблюється зі зміною сили взаємозв'язку між окремими основополож-

Рис. 2. Істотні принципи дослідження фінансової безпеки акціонерних товариств

Джерело: складено автором

ними поняттями та науковими підходами. Необхідність подолання таких протиріч спричиняє потребу у формуванні нових підходів до вирішення несприятливих умов формування фінансової безпеки корпоративних структур. У зв'язку із цим виникають сучасні підходи до теорії фінансової безпеки, а на місці класичної теорії фінансової науки з'являються новітні, які присвячені переформатуванню фундаментальних та стандартних поглядів.

Висновки. Отже, результатом нашого дослідження є такі положення:

1) у дослідженні фінансової безпеки акціонерних товариств доцільно застосовувати дві групи методів: загальнонаукові та конкретно-економічні;

2) у структурі загальнонаукових методів дослідження доцільно виокремити такі їх підгрупи: методи

емпіричного дослідження, методи теоретичного дослідження та методи, що поєднують у собі застосування перших двох підгруп;

3) серед основоположних принципів дослідження фінансової безпеки корпоративних структур запропоновано відносити такі: історичності, універсальності, об'єктивності, комплексності, публічності, динамізму, детермінізму, системності;

4) застосування таких методів та принципів у процесі наукового пізнання фінансової безпеки акціонерних товариств дасть поштовх для вдосконалення наявних та формування нових парадигм забезпечення фінансової безпеки корпоративних структур, що, своєю чергою, сприятиме подальшому розвитку фінансової науки та її шкіл.

Список використаних джерел:

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): монографія. К.: КНТЕУ, 2004. С. 94.
2. Гець В.М. Концепція економічної безпеки України. Економіст. 1998. № 7–9. С. 63–82.
3. Ніколаєнко Ю.В. Фінансова безпека банківського сектору України: теорія, методологія, практика: монографія. К.: Кондор, 2017. 256 с.
4. Методологія наукової діяльності: навч. посіб. / За ред. професора Д.В. Чернілевського; вид. 2-е, доп. Вінниця: АМСКП, 2010. 484 с.
5. Академічний словник української мови: в 11 т. Т. 7. К., 1976. С. 693. URL: <http://sum.in.ua/s/pryncyp>.